
Поезії

Анатолій ШКУЛПА

З ПОЕМИ “ГОЛОДОВКА”

Порадіти б життю...
Хоч не пухнемо вже, слава Богу...
Зажили! — мов ніхто й не сидів за пучок колосків.
Свині хлібом об’їлись...
Одначе, аж ген за дорогу
Досі стогне земля голосами моїх земляків.
Аж трава пригинається, наче її в цю хвилину
Видиратимуть пальцями жадібно — до корінця.
І жуватимуть наспіх, жовтаву ковтаючи слину,
Майже оскаженівши в чеканні страшного кінця.
Хлібороби нещасні... Якби ж хоч було не вродило...
Чи засуха злизала, чи градом усе потовкло...
Урожаїлись ниви до обріїв золотокрило.
Звідкіля ж голодовку пустили терзати село?
За які це гріхи? За провину яку чорноробську?
За чию революцію гнули у полі горби?..
Позліталосся враз вороння на погибель холопську,
І підступна іржа підточила державні герби.
Похитнулася віра... Де білі були, де червоні?
Розкуркулили душі, без хліба лишивши дітей.
Вимирали, як мухи, в нового життя на осонні,
На віки захлинувшись кров’ю тиранських ідей.
Пам’ять ние пухлиною в мозку.
І, мільйонам утративши лік,
Воскреса, наче вилитий з воску,
Тридцять третій
Розпроклятий

Рік.
Не у кітелі і не в шкірянці
Постає — тільки шкіра й кістки...
Блідне сонце в парадному глянці,
Як із безвісті йдуть мертвяки.
І простягають руки благально,
І кусають холодні вуста...
І злітає над ними печально:
— Тридцять три —
Як розп'яття Христа.

Микола МОСКОВКА

* * *

Чим яскравіш Кремля світили зорі,
Чим дужче вождь про щастя дув у вуса,
Народ Вкраїни від голодомору
Мільйонами в землі перевернувся.
Вовками вила ніч самотньо тугу,
Холонули обледенілі дзбани.
А Голод взяв найвищу ноту фуги,
Заклацав дико іклами-зубами.
Стріляло в печах осені бадилля,
І зорями кипіла ніч над нами.
Під музику скімливу божевілья
Варились діти в селах чавунами.
Вовки із сумом вили в глухомані,
Жалілися на долю свою вовчу...
Була віки Вкраїна у омані...
А вже про людодіство я помовчу.
Знов виє вовк, аж поки має сили,
В овечій шкурі пнеться у солісти...
Ніяк пільмі вогню не пересилить,
Хоч кожний день міняється за змістом.

ВІДЛІТАЛИ ДУШІ...

Вогонь танцює, наче сатана,
І пугачем кричить з пустої печі.
Голодна смерть припала до вікна,
Регоче, задивившись на малечу.
Палає хмиз...
Востаннє обнялись...
І гріє мати піч, немов для гніту...
І сльози божевільні полились...
Не зна, куди дітей своїх подіти.
Пішла б сама у тундру чи тайгу,
Злетіла в небо від морозів синє...
Але закрила в комині каглу,
Замкнула хату в сивім голосінні.
Вдивлялась у димар свій з край села.
Із нього душі відлітали в ирій.
Блищали мокрі очі з-під чола,
Здригалися вуста в усмішці щирій.

Володимир САПОН

ПРОСТИ НАС, ПАМ'ЯТЕ...

“Мазаєвого кладовища, де поховано більше 300 покійників, жертв голоду-33, вже немає. На ньому стоїть колгоспний корівник”.
(Із листа краєзнавця Я. Гуцола із села Вільшана Ічнянського району)

Хати і душі спорожнілі...
Ніхто не прийде, не спита,
Чом півсела в одній могилі
І ні горбочка, ні хреста?
Лише стоїть колгоспна ферма
На тій могилі, в бур'янах.
Хотіли, щоб і пам'ять вмерла,
Щоб спопеліла на вітрах.
Вітрах байдужості, зневаги,
Брехні... Але через роки

Здіймає пам'ять тихі стяги —
Сумні хрещаті рушники.
...Не оніміють душі наші,
Нові освятаються хрести.
І прийде хтось сюди і скаже:
“Прости нас, пам'яте, прости!..”

ГОСТІ З ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЬОГО

Спасіння не чекали вже й від Бога.
Прости нас, Боже, але ж так було...
До ветхого містечка степового
Сповзалось вмираюче село.
Не в двері й вікна, наглухо закриті,
Не в чорну шпарку замкнутих воріт,
А в небеса, примарами повиті,
Вдивлявся крізь відчай страхосудний світ.
Хто і кого із свічкою край шляху
Відшукував у мороці всю ніч?
Хто і кому в липких обіймах жаху,
Зронивши свічку, біль стирав із віч?
І капав жовтий віск на сірі лица.
Стелився туман беззвучних голосінь.
В потьмареній свідомості сплелися
В одну — розп'яття і безумства тінь.
І снівсья син ще не померлій жінці,
Висвічувала чистий лик імла.
Зайнявся ранок...
По слизькій бруківці
Котився повіз для гостей з села,
Їх звозили до ям і до лікарні,
І хтось хрестивсь край замкнутих воріт...
Спливало сонце в небеса примарні,
Вогнем заливши божевільний світ.

Олександр ЗАБАРНИЙ

МОНОЛОГ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЬОГО

На сільських кладовищах Полісся можна бачити невеличкі букетики пшениці та жита, покладені на могили. То страшна пам'ять про голодомор...

В день цей сонячний — зимно Совісті,
І душа все проха каяття...
Як же, як же писалися повісті
Та романи про “світле життя”?
І поети жбурлялися гаслами,
Вихваляли вождя на весь світ,
Ще й село годували казками
Про квітучі розмаї літ.
А село жило болем-голодом,
В дефіциті була кропива...
Де ж та рівність Серпа і Молота,
Про яку так волала Москва?
Півсела найлося кладовища,
А на черзі — іще півсела...
А в Кремлі ввижались сховища
І засіки, повні зерна!..
О, миттеворосте, стій! Дай хвилину...
На спокуту до Пам'яті йду.
По хрестах я вивчаю родину
Й колосок на надгріб'я кладу.

КРОПИВА

У зеків на травинку очі ласі —
Обстежують, немов це диво з див.
Отож коли кропива піднялася,
Я старанно її обгородив.
Бо знаю: невеселої години

Це майже свійське зілля нас втіша.
Сільська кропива — ніби член родини:
Знайомі з нею шкіра і душа.
Спочатку візьмемо на облік душу,
Де є дитячих спогадів курсив:
Я, спритно здершись на сусідську грушу,
Її всім тілом радісно трусив.
Сусіда був, можливо, і не п'яним,
Та напідпитку — бо прийшов з хрестин.
Штанці спустивши, віхтем кропив'яним
Він шлях мені показував за тим.
З дитячих літ ховаю у секреті
(Ніколи цей секрет не розкривав),
Якого звіра я у тридцять третім
Наполював...
Читай: навиливав.
Блаженства незабутнього вершина:
Ледь-ледь устиг зазеленіти двір,
В печі запікши м'ясо ховрашине,
Кропиву мати клала на гарнір.
А нині я, хмеліючи без пива,
Схиляюся до неї знов і знов:
Зелене диво — табірна кропива
Мені у жилах воскрешає кров.

Яр СЛАВУТИЧ

1933

Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І в поле повз худий селюк
Шукати мерзлу картоплинку,
До міста ліз на голий брук
Сльозами виблагать хлібину,
Бодай окраєць глевтяка

Із того зерна, що забрала
Московсько-сталінська рука,
Батьків погнавши за урами.
Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І никли, як мухи сухі восени,
Врожайних ланів хліборобські сини.
А зерно за море, як роки, текло,
Коли вимирало голодне село,
А Сталін стояв на трибуні в Кремлі,
Рокуючи цвіт українській землі.
О Боже! Чого ж ти тоді не гасив
Московського блиску жахної коси?
Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І з пальців падало перо
Творців натхнених, незрівнянних:
Віками плекане добро
Втрачав народ, увесь у ранах.
Коли, ув'язнені, від куль
Великі гинули поети,
Кричав дикун: "Ти ноль і нуль!"
Де ж ти дівався, Боже? Де ти?
Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І пензлі славетних митців
Стікали не фарбою — кров'ю,
Коли від вождя посланці
Шмигали по всьому Дніпров'ю.
Чого ж тоді слову Христа
Не став ти захисником, Боже?
Твоя Всемогутня свята
Негоже мовчала, негоже!

Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І в порох падали хрести
З церков озорених, прадавніх:
Лились ридання з темноти —
В сльозами виповнені плавні.
Коли стрічав Великий Луг
Московське кодло зловороже,
Повстання ширячи навкруг,
Чи помагав ти, славний Боже?
Тридцять третя весна
У двадцятім сторіччі
До людей, навісна,
Заглядала у вічі.
І тепер заглядає мара
Любовбивць на чорнобильську ниву...
Україна — у гніві Дніпра,
В бурунах чорноморського гніву —
Клекотить, виростає, встає
За спадкове, прапредківське право.
Зустрічай визволення своє,
Вільнолюбна прийдешня державо!
Новітня весна
У двадцятім сторіччі,
Таланами рясна,
Ще загляне у вічі.

Дмитро БІЛОУС

ТИ КАЖЕШ, НЕ БУЛО ГОЛОДОМОРУ?

Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
А бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели до тла?
Як навіть марево виймали з печі,
І забирали прямо із горшків,
Окрайці виривали з рук малечі

І з торбинок нужденних стариків?
Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору, —
Греби, нічого людям не лишай!
Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв? Хто?
На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський молох світ нам затуляв!
Я бачив сам у ту зловісну пору
І пухлих, і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш — не було голодомору!

Дмитро ГОЛОВКО

У ТОЙ РІК ЗАНІМЛИ ЗОЗУЛІ

У той рік занімали зозулі,
Накувавши знедолений вік,
Наші ноги розпухлі узули
В кирзяки-різаки у той рік.
У той рік мати рідну дитину
Клала в яму, копнувши під бік.
Без труни, загорнувши в ряднину...
А на ранок — помер чоловік.
І невтому, трудягу старого,
Без хреста повели у той бік...
І кістями забілили дороги
За сто земель сибірських, сто рік.
У той рік і гілля, і коріння —
Все трошив буревій навкруги...
І стоїть ще й тепер Україна,
Як скорбота німа край могил.

Віктор Мельник

1933. ТРАВЕНЬ

“Мамо, не плачте.
Дивіться, ось хліба окрайчик!
Трошки я з’їв, а другий шматочок приніс.
Бабця сказали, це вчора приходив зайчик,
Дав нам гостинця і знову побіг у ліс”.
Темінь у кутках залягла, як земля глибока,
Сонце не входить — спинилося перед вікном.
Блиснула сталь і порізала променем око,
Наче по склу, скреготнуло по серцю брусом.
“Мамо, а що ви на поле не йдете сьогодні?
Бабця сказали, вже дядька Миколи нема.
Мамо, що це у вас такі руки холодні?
Мамо, пустіть мене! Мамочко! Мамочко! Ма...”.

Тамара КОЛОМІЄЦЬ

ВЕСІЛЬНА БАЛАДА 1933 р.

Вже в безлюдді повнім погасала
Донечка, надія удовина.
І сама вдова її вдягала,
І сама поклала в домовину.
У візку скрипливому із двору
Дотягла насилу до могили,
Що її у цю недобру пору
Вирила, аби земля покрила.
А як дощ наструменів цівками,
Цвинтарні оплакуючи втрати,
Босими опухлими ногами
Танцювала у багнюці мати:
“Оце ж тії чоботи, що зять дав,
А за тії чоботи дочку взяв...”
Чорний-чорний та недобрий сватав
І, дивись, таки зумів узяти.